

JAUME MATEU FONTANALS

LA SEMÀNTICA RELACIONAL DE L'ESTRUCTURA
ARGUMENTAL I LA SEVA APLICACIÓ A UNA
ALTERNANÇA LEXICOSEMÀNTICA DEL CATALÀ*

1. INTRODUCCIÓ

L'objectiu d'aquest article és proporcionar una anàlisi semantico-relacional de l'anomenada 'estructura argumental', la qual s'ha definit tradicionalment com aquell nivell de representació lingüística on es troben estructurats de manera jeràrquica el «predicat' i el(s) seu(s) 'argument(s)'. A continuació, aplicarem la nostra teoria de l'estructura argumental a un dels fenòmens més estudiats de la interfície de la semàntica lèxica amb la sintaxi: l'alternança de l'estructura argumental', fenomen que s'ha definit com el diferent arranjament sintàctic que poden presentar els arguments d'un mateix predicat.

Com a cas d'estudi d'alternança de l'estructura argumental', n'hem seleccionat un de força conegut en la bibliografia lingüística: l'anomenada 'alternança locativa'.¹ Passem a fer una descripció ràpida del fet: a (1) hi trobem exemplificada aquesta 'alternança', que ofereix dues possibilitats d'enllaç' dels arguments semàntics amb les posicions sintàctiques. A (1a) hem enllaçat el 'locatum' (*i.e.*, *patates*) amb la posició de complement directe, i el 'locatiu' (*i.e.*, *carro*) amb la de complement preposicional regit, mentre que a (1b) hem enllaçat el

* La realització d'aquest treball s'ha beneficiat d'uns ajuts del MEC a través del projecte PB96-1199-C04-02 i de la Generalitat de Catalunya a través dels projectes 1997-SGR 00033 i 1998 XT 00065. L'autor voldria donar les gràcies a la Dra. Gemma Rigau i a Laia Amadas pels seus comentaris i suggeriments. Evidentment, tots els errors que hi pugui haver només són atribuïbles a l'autor.

1. L'alternança locativa' ha estat tractada a FILLMORE (1968), ANDERSON (1971), RAPPAPORT i LEVIN (1988), PINKER (1989), JACKENDOFF (1990), DEMONTE (1991), DOWTY (1991), GROPEN *et al.* (1991), MULDER (1992), TENNY (1994), GOLDBERG (1995), JUFFS (1996) o BAKER (1997), entre altres.

‘locatum’ amb una posició sintàctica d’adjunt, i el ‘locatiu’ amb la de complement directe.

- (1) a. En Joan va carregar patates al carro.
b. En Joan va carregar el carro {de/amb} patates.

Evidentment, hi ha molts altres tipus d’‘alternança de l’estructura argumental’ que podríem haver escollit com a casos d’estudi (MATEU, en preparació): *e.g.*, l’alternança verb actiu/verb passiu representada a (2a) i (2b) (*cf.* PINKER, 1989, entre d’altres autors); l’anomenada ‘alternança causativa’ exemplificada a (2a) i (2c) (*cf.* LEVIN i RAPPAPORT HOVAV, 1995, entre d’altres autors); o, tot i que amb variació dialectal, l’alternança casual de (3), que afecta una bona part dels ‘verbs psicològics’ del català classificats només com a transitius per la normativa vigent (*cf.* CABRÉ i MATEU, 1998). Així, per exemple, l’‘alternança’ de (3) consisteix a enllaçar l’argument semàntic que experimenta l’emoció o bé amb la posició de complement directe (*cf.* (3a)) o bé amb la de complement indirecte (*cf.* (3b)).

- (2) a. La Maria va trencar el vas.
b. El vas va ser trencat (per la Maria).
c. El vas es va trencar.
- (3) a. Les teves paraules *la/*li* van sorprendre molt.
b. *Li/*la* sorprèn que el jovent fumi tant.

Aquest treball està organitzat de la manera següent: en primer lloc, fem una introducció a la nostra concepció semanticorelacional de l’estructura argumental (secció 2). A continuació, apliquem la nostra teoria de la semàntica relacional a l’anàlisi de l’‘alternança locativa’ (secció 3). L’última secció inclou un resum de les conclusions generals d’aquest article (secció 4).²

2. Evidentment, no pretenem pas en aquest article desenvolupar tota la nostra teoria de l’estructura argumental i contrastar-la amb una quantitat suficient de dades empíriques (*cf.* MATEU, 1997, en preparació). Per tant, és lògic que el lector trobi alguns aspectes de les seccions 2 i 3 que s’han de tractar amb més detall tant teòric com empíric.

2. LA SEMÀNTICA RELACIONAL DE L'ESTRUCTURA ARGUMENTAL

Fent ús de la terminologia de la filosofia del llenguatge, molts lingüistes assumeixen que els elements bàsics que formen l'estructura argumental són els predicats i els arguments. En gramàtica generativa sovint s'ha parlat de predicats que assignen funcions semàntiques als seus arguments, els anomenats 'papers temàtics' (e.g., cf. CHOMSKY, 1981) o també 'relacions temàtiques' (cf. GRUBER, 1965).³ Així, per exemple, s'han identificat 'papers temàtics' tals com els d'agent, 'experimentador', 'instrument', 'pacient', 'tema', 'meta' o 'locatiu', entre altres. Es diu que en una frase com ara la de (4a) el predicat *donar* té assignats a la seva corresponent entrada lèxica els tres papers temàtics següents: l'agent (i.e., «qui fa l'acció de *donar*»), el tema (i.e., «l'objecte que es mou») i la meta (i.e., «el destinatari de l'acció»). Com diu Demonte (1989: 61), els papers temàtics tenen un clar valor 'funcional'. Per exemple, cal notar que la 'funció' d'*en Joan* a (4a) (i.e., 'agent') i a (4b) (i.e., 'meta') varia segons la 'relació' que manté amb el predicat. És a dir, els papers temàtics no són valors semàntics que els arguments tenen associats de manera inherent, sinó que són funcions que els arguments passen a tenir en virtut d'estar relacionats amb un determinat predicat.

- (4) a. En Joan dóna patates a la Maria.
 b. La Maria paga cent pessetes a en Joan.

Un dels autors més coneguts pel seu estudi dels papers temàtics és el lingüista nord-americà Ray Jackendoff (JACKENDOFF, 1972, 1983, 1990). En paraules de Jackendoff (1990: 48), «la meua proposta és que els termes 'tema', 'agent', etc., no són primitius de la teoria semàntica. Més aviat, són nocions relacionals que es defineixen estructuralment a l'estructura conceptual».

Jackendoff proposa que tota estructura conceptual consta d'uns predicats abstractes (e.g., 'CAUSAR', 'ANAR', etc.), els quals selec-

3. Cf. GRÀCIA (1989a) per a un estudi aprofundit de l'anomenada 'teoria temàtica'.

cionen unes determinades posicions estructurals que ocupen els arguments. Per exemple, l'estructura conceptual de (4a) seria la de (5).

- (5) $[_{[Esdeveniment} CAUSAR ([_{[Objecte} JOAN], [_{[Esdeveniment} ANAR ([_{[Objecte} PATA- TES], [_{Trajecte} A ([_{[Objecte} MARIA]])])])])]$

Podem comprovar, doncs, que els papers temàtics passen a tenir un estatus derivat, ja que els podem definir per la seva posició estructural en les estructures conceptuais: *e.g.*, l'‘agent’ és el primer argument del predicat ‘CAUSAR’, el ‘tema’ és el primer argument del predicat ‘ANAR’, etc. D'aquesta explicació en podem extreure una conseqüència teòricament força desitjable: els papers temàtics deixen de tractar-se a partir de definicions basades en la intuïció (*e.g.*, «l'‘agent’ és aquell que fa l'acció») i passen a tenir un correlat *estructural*. En paraules de Jackendoff (1990: 49), «les relacions temàtiques formen un sistema de relacions estructurals».

Ara bé, tot i l'avanç teòric que suposa el fet de definir els papers temàtics a partir de criteris estructurals, cal dir que *la* qüestió que va associada amb la noció útil, però a la vegada làbil, de paper temàtic no s'ha resolt: *i.e.*, «quants papers temàtics hi ha?». Curiosament, Jackendoff no es planteja tal qüestió com un problema i es limita a dir: «les restriccions sobre el seu nombre i tipus es deriven de quines siguin les restriccions que existeixin sobre el conjunt de funcions necessàries per a expressar els significats dels verbs i les preposicions» (JACKENDOFF, 1990: 49). Sembla clar, doncs, que Jackendoff no pretén donar una *explicació* d'aquest problema i el que proposa és utilitzar tants predicats semàntics com siguin necessaris per a la *descripció* dels fets.⁴

4. Que l'enfocament de Jackendoff és bàsicament descriptiu queda clar al pròleg del seu llibre del 1990 quan diu: «Tot i que tinc presents les qüestions lligades a l'explicació dels fets, aquestes són de moment en certa manera secundàries per a formular una descripció interessant dels fets» (JACKENDOFF, 1990: 4). És a dir, el seu enfocament és bàsicament però no purament descriptiu. Per exemple, cal dir que Jackendoff és un ferm defensor de la idea que els primitius semàntics de qualsevol teoria de l'estructura argumental han de ser revalidats per una ‘teoria de l'aprendibilitat’ d'aquests conceptes: *cf.* PINKER (1989) per a un estudi aprofundit sobre l'adquisició de l'estructura argumental, el qual es basa en bona part en l'obra de Jackendoff.

Per altra banda, cal destacar que una de les conseqüències que implica acceptar el plantejament de Jackendoff és que la hipòtesi de la uniformitat en les relacions entre la semàntica i la sintaxi deixa de tenir validesa empírica i teòrica. Segons Jackendoff (1990: 155), la «situació ideal» (aquella segons la qual les relacions conceptuals es reflecteixen de manera directa i uniforme en les relacions sintàctiques) no té suport empíric. Aquest lingüista conclou que la tan anomenada 'hipòtesi de la uniformitat en l'assignació de papers temàtics' de Baker (1988: 46), segons la qual «unes idèntiques relacions temàtiques entre els elements es representen mitjançant unes idèntiques relacions estructurals entre aquests elements en el nivell de l'estructura profunda», no és certa, ja que hi ha una manca evident de correspondències entre determinats arguments conceptuals i les posicions sintàctiques. Com veurem a la secció 3.1, un cas estudiat per Jackendoff (1990) que sembla que contradiu la hipòtesi de la uniformitat és el de l'«alternança locativa», on el 'locatiu' tant es pot enllaçar amb la posició de complement de règim verbal (*cf.* (1a)), com amb la de complement directe (*cf.* (1b)).

La nostra proposta, però, és que, abans d'abandonar una hipòtesi tan restrictiva (i, per tant, tan interessant teòricament) com és l'esmentada hipòtesi de la uniformitat, creiem que cal obrir una altra via d'investigació. En altres treballs (MATEU, 1997, 1999) hem intentat de fer veure que aquesta hipòtesi només podrà tenir validesa teòrica (i creiem que també empírica) si prèviament en el domini dels 'papers temàtics' es fa una distinció crucial entre els papers que s'extreuen d'estructures conceptuals que codifiquen (part de) el nostre coneixement del món *versus* els papers que s'extreuen d'estructures semàntiques que no codifiquen tal coneixement enciclopèdic. Com veurem més endavant, només aquests darrers papers temàtics són directament pertinents per a la sintaxi.

Avancem ara una hipòtesi més forta sobre aquests darrers papers temàtics: inspirant-nos en les propostes de McCawley (1971), Hale i Keyser (1993), Bouchard (1995), Juffs (1996) i Baker (1997), defensem que aquests s'extreuen d'estructures semàntiques que són 'homomòrfiques' respecte a les configuracions sintàctiques (MATEU, 1998). Aquestes estructures semàntiques les hem anomenat *Estructures*

Semàntiques Relacionals (ESRs d'ara endavant). Com a mostra d'aquest homomorfisme, proposem que les ESRs es poden representar d'acord amb els mateixos patrons utilitzats per a les estructures sintàctiques, els que dicta l'anomenada *teoria de la X'* (CHOMSKY, 1981). D'acord amb l'esquema de (6), tot nucli X^o pot agafar un complement Y i formar un complex X' , que, al seu torn, pot agafar un especificador Z i formar un complex X'' .⁵

- (6) *Teoria de la X'*
X^o	$X^o =$	'nucli'
$X' \rightarrow X^o (Y)$	$X' =$	'grup' (1r nivell de projecció d'un nucli)
$X'' \rightarrow (Z) X'$	$X'' =$	'sintagma' (2n nivell de projecció d'un nucli)

Feta des d'una perspectiva localista abstraccionista, la nostra proposta es basa en el fet que les relacions formals d'estructures semàntiques tals com les de (7) representen relacions configuracionals bàsiques del nostre espai cognitiu: relacions causals (R), relacions de transició (T) i relacions espacials (r).

- (7) a. $R^o [X_{R'} [R_{T'} [T_{r^o} [X_{r'} [r X]]]]]$
- b. $T^o [T_{r^o} [X_{r'} [r X]]]$
- c. $R^o [X_{R'} [R X]]$

Començarem amb l'anàlisi de l'ESR de (7a), que inclou totes tres relacions. A (7a) hi ha dues relacions semàntiques completes, és a dir, dues relacions que relacionen dos elements: la relació r i la relació R . Com que tot element relacionador complet implica sempre dos elements relacionats, tant la relació r com la relació R es projectaran dues vegades en virtut del principi de la ramificació binària. D'acord amb els principis de (6), els dos elements relacionats se situaran en una posició estructural diferent respecte a l'element relacionador: l'un ocuparà la posició de complement i l'altre la d'especificador. L'element re-

5. No entrarem aquí en exemples o extensions de la teoria de la X' : cf. BONET i SOLÀ (1986) i RAFAEL RAMOS (1992).

lacionador r representa una relació *espacial*, que simplement relaciona dos elements no relacionals a l'espai cognitiu. Adoptant la terminologia de Talmy (1985), direm que l'especificador de r és la *figura* (i.e., l'element que situem a l'espai) i el complement de r és el *fons* (i.e., l'element que fa de 'punt de referència' per a situar la figura). A (7a) hi ha una relació que té complement, però que no té especificador. Aquesta 'semirelació' és T , que representa una relació *transicional* respecte a la relació r . Finalment, la relació R representa una relació *causal* en el sentit que el seu complement passa a existir en virtut d'estar immediatament relacionat amb aquesta relació. Adoptant la terminologia de van Voorst (1988) i Borer (1994), direm que l'especificador de R és l'*originador* (i.e., l'element que origina el procés o l'estat).

Els papers temàtics que són directament pertinents per a la sintaxi són els elements no relacionals que extraiem de les ESRs, i.e., els representats per les X s. Crucialment, el nombre d'aquests és molt limitat perquè el nombre dels elements relacionals i les seves possibles combinacions també ho són. Les estructures argumentals només estan formades per tres tipus de relacions: R , T i r .

Pel que fa a la semàntica conceptual dels elements relacionals R , T i r , la nostra proposta es basa en la següent assignació binària de valors conceptuals: R pot adoptar el valor positiu ($+R = \text{causa dinàmica}$) o el negatiu ($-R = \text{causa estàtica}$). T pot associar-se amb el valor positiu ($+T = \text{transició}$) o el negatiu ($-T = \text{estat}$). Finalment, r pot tenir el valor positiu ($+r = \text{direcció}$) o el negatiu ($-r = \text{locatiu}$).

A l'ESR de (7a) s'hi integren els predicats anomenats 'transitius'. La nostra proposta és que aquests impliquen sempre tres elements no relacionals: i.e., un predicat transitiu té els tres tipus d'arguments de (8).⁶ Tal com queda reflectit en les correspondències de (8), és interessant de comprovar que la distinció sintàctica de tipus d'arguments passa a tenir un clar correlat homomòrfic en el nivell del l'ESR.

6. En gramàtica generativa es diu que 'l'argument extern' és aquell que es projecta fora del SV, 'l'argument intern directe' és el que queda regit directament pel verb i, finalment, 'l'argument intern indirecte' és el que queda regit per una preposició seleccionada pel verb.

Com veurem més avall amb exemples, l'argument intern indirecte que no es realitzi sintàcticament postularem que està lexicalitzat en el verb.

- (8) a. 'argument extern' ← especificador de R
 b. 'argument intern directe' ← especificador de r
 c. 'argument intern indirecte' ← complement de r

A l'ESR de (7a) s'hi poden integrar tres grups de predicats transitius. Un primer grup el formen aquells predicats que indiquen un 'canvi de lloc causat' (e.g., *donar, enviar, portar*, etc.) o un 'canvi d'estat causat' (e.g., *assassinar, construir, trencar*, etc.). Així, per exemple, la semàntica relacional de l'oració (4a), que repetim a (9a), es pot descriure de la manera següent: *en Joan* s'associa amb l'especificador d'una +R (i.e. hi ha una causa dinàmica), que té com a complement una +T (i.e., hi ha un canvi o transició), la qual, al seu torn, selecciona una +r (i.e., hi ha una relació direccional) que situa a l'espai un element no relacional (i.e., la figura: *patates*) respecte a un altre element no relacional (i.e., el fons: *la Maria*). La seva representació corresponent seria la de (9b), que es pot parafrasejar com «en Joan causa que les patates vagin a la Maria».⁷

- (9) a. En Joan dóna patates a la Maria.
 b. $R^r[JOAN_{R'}[+R_{T'}[+T_{r'}[PATATES_{r'}[A MARIA]]]]]$
 c. En Joan assassina la Maria.
 d. $R^r[JOAN_{R'}[+R_{T'}[+T_{r'}[MARIA_{r'}[+r FONS]]]]]$

Pel que fa als predicats causatius com ara *assassinar*, s'ha proposat (correctament, creiem) que aquests expressen un trajecte abstracte (cf. JACKENDOFF, 1983). En els nostres termes, direm que la figura fa un moviment cap a un fons abstracte que representa la meta o es-

7. Cal tenir molt present que les parafrasis de les estructures semàntiques tenen una finalitat purament orientativa, ja que ni tan sols són descriptivament adequades. Així, per exemple, d'ençà del treball de Fodor (1970), és ben sabut que *matar* no vol dir el mateix que *fer morir*. Ara bé, creiem que la conclusió que en treu Fodor no és la correcta: ell conclou que el significat lèxic no es pot descompondre en termes més primitius, sinó que *tots* els significats lèxics són àtoms, i.e., no tenen estructura interna. No discutirem ara els pros i els contres de la teoria de la descomposició lèxica (cf. la polèmica entre Fodor i Lepore (1998) vs. Pustejovsky (1998)). Aquí ens limitarem a deixar clar que les parafrasis no tenen cap valor explicatiu, ja que els primitius de les estructures semàntiques formen part d'un metallenguatge que no és susceptible de ser analitzat en els termes de les llengües naturals (tot i que sembla que no tothom estaria d'acord amb aquest plantejament: cf. WIERZBICKA (1996)).

tat final (cf. (9d)). La típica paràfrasi que s'associa amb aquests predicats és «causar que {algú/quelcom} passi a l'estat d'assassinat/construït/trencat/...».

Els elements en cursiva de les ESRs de (9b) i (9d) representen els elements que 'lexicalitza' el predicat verbal. Així, per exemple, *donar* lexicalitza una relació causativa dinàmica i una transició (i.e., +R i +T), mentre que *assassinar* lexicalitza els mateixos elements que *donar* més una relació direccional (i.e., +r) i un fons abstracte (i.e., el complement de r).

Un segon grup de predicats transitius que s'integren a l'ESR de (7a) el formen aquells que expressen una causa dinàmica, sense que hi hagi, però, una transició implicada (e.g., *aclamar*, *buscar*, *utilitzar*, etc.). El tercer grup és el format pels predicats transitius estatus (e.g. *desitjar*, *odiar*, *saber*, etc.), que tenen la particularitat de ser els únics predicats transitius que expressen una causa estàtica (i.e., -R).⁸

Així, doncs, els predicats transitius del segon grup tenen en comú amb els del primer grup el fet d'expressar una causa dinàmica, però alhora comparteixen amb els del tercer grup el fet que no expressen cap transició direccional. Aquesta darrera propietat que acomuna els predicats del segon i tercer grups la podem traduir en els següents termes

8. Baker (1997: 132, nota 43) proposa que els verbs transitius estatus són predicats que inclouen el predicat abstracte 'CAUSAR'. Nosaltres creiem que cal fer una distinció entre els predicats causatius que es descomponen en una causa dinàmica expressada pel predicat abstracte 'CAUSAR' i els que es descomponen en una causa estàtica expressada pel predicat abstracte 'TENIR'. D'acord amb això, un enunciat com *en Joan desitja la Maria* es podria parafrasejar com «en Joan té la Maria en (el seu) desig» (cf. HALE i KEYSER (1998) per una anàlisi dels predicats transitius estatus, segons la qual l'argument intern indirecte (i.e., el fons) que passa a incorporar-se en el verb transitiu necessita estar 'lligat' per l'argument extern (i.e., l'originador)).

Com una prova a favor de la nostra anàlisi, és interessant de notar aquí que algunes llengües que no tenen predicats transitius estatus (e.g., l'irlandès) no tenen tampoc el predicat transitiu *tenir*. Així, per exemple, enunciat com *en Joan desitja la Maria* o *en Joan sap anglès* s'expressen en irlandès com «el desig cap a la Maria és al Joan» i «l'anglès és al Joan», respectivament (cf. NOONAN, 1993).

Una altra prova a favor de postular la mateixa ESR per als verbs causatius dinàmics i els estàtics ens l'aporten enunciat com el de (i), que només contrasten amb enunciat com el de (ii) pel que fa a l'assignació binària dels valors conceptuals implicats.

- (i) En Joan té els peus *(sobre la taula).
- (ii) En Joan posa els peus *(sobre la taula).

de l'anomenat 'aspecte lèxic' o '*aktionsart*': si bé els predicats transitius del primer grup com ara *donar* o *assassinar* expressen situacions tèliques (*i.e.*, impliquen un *telos* o culminació), els del segon i tercer grups expressen situacions atèliques.⁹ D'acord amb això, les ESRs d'enunciats com els de (10a) i (10b) serien les de (10c) i (10d), respectivament.

- (10) a. En Joan aclamà el general.
 b. En Joan desitjava la Maria.
 c. $R^o[JOAN_{R'}[+R_{T'}[-T_{r'}[GENERAL_{r'}[-r FONS]]]]]$
 d. $R^o[JOAN_{R'}[-R_{T'}[-T_{r'}[MARIA_{r'}[-r FONS]]]]]$

Pel que fa a l'ESR de (7b), formada per una relació transicional (*T*), que té com a complement una relació espacial (*r*), la qual relaciona una figura respecte a un fons, proposem que és aquella on s'integren els predicats que es corresponen amb els verbs anomenats 'inacusatius' en la bibliografia recent.¹⁰ Aquests són els predicats que

9. Nosaltres som del parer que cal distingir 'l'aspecte lèxic' (o '*aktionsart*') de 'l'aspecte gramatical o funcional'. L'aspecte lèxic es *deriva* del material conceptual associat a les relacions del nostre espai cognitiu (MATEU, 1997), mentre que l'aspecte gramatical o funcional no té res a veure amb la semàntica de l'estructura argumental. És a dir, l'aspecte lèxic és competència de la semàntica conceptual, mentre que l'aspecte gramatical o funcional ho és de la semàntica referencial. Sovint l'aparent confusió dels dos aspectes prové de la seva subtil interacció en enunciats que contenen un predicat 'tèlic' com *trencar* i un complement directe sense determinant:

- (i) En Joan trencava vidres.

És evident que l'enunciat de (i) no implica que l'esdeveniment de *trencar vidres* tingui una culminació temporal. L'efecte del SN sense determinant és el de multiplicar l'esdeveniment de manera indefinida. Ara bé, el caràcter 'atèlic' de la temporalitat interna de (i) *no* 'canvia' el caràcter 'tèlic' que té el predicat *trencar* en virtut del fet d'implicar un canvi d'estat *assolit*: crucialment, (i) rep la interpretació d'uns esdeveniments repetits de *trencar*, cadascun dels quals implica un canvi d'estat *assolit* (*i.e.*, una meta abstracta *assolida*).

Per tant, si volem evitar el caos terminològic, hem de deixar clar si definim *el* 'telos' o bé en el domini de la quantificació temporal interna o bé en el domini de l'espai conceptual (físic o abstracte).

Cf. MARÍN (1999) per a una síntesi força recent de l'estat de la qüestió sobre 'l'aspecte'.

10. Evidentment, no entrarem ara en una revisió de les propietats sintàctiques i semàntiques d'aquests verbs (cf. PERLMUTTER, 1978; BURZIO, 1986; GRÀCIA, 1989b; o

indiquen un moviment dirigit tant físic com abstracte (e.g., *aparèixer*, *arribar*, *néixer*, *morir*, *venir*, etc.) o un estat (e.g., *ésser*, *estar*, *faltar*, *interessar*, *sobrar*, *romandre*, etc.). Mentre que els primers tenen una transició i una relació espacial especificades positivament, els segons les tenen especificades negativament. D'aquesta diferent assignació de valors conceptuals, n'obtenim el fet que els primers són predicats tèlics, mentre que els segons són atèlics. D'acord amb això, dos enunciats com els de (11a) i (11b) tindrien les ESRs de (11c) i (11d), respectivament. Així, per exemple, *néixer* és un verb que lexicalitza una transició positiva, una relació de direcció i un fons abstracte. Una paràfrasi de (11c) seria «en Joan ha passat a l'estat de nascut».

- (11) a. En Joan ha nascut.
 b. La Maria ha estat a casa.
 c. $T_1[+T_1, r_1[JOAN, r_1[+r FONS]]]]]$
 d. $T_1[-T_1, r_1[MARIA, r_1[A CASA]]]]]$

Des del punt de vista sintàctic, els verbs inacusatius han estat sovint classificats com a verbs monàdics, i.e., verbs que només tenen un argument. Ara bé, si els arguments els definim com els elements no relacionals que extraïem de les estructures argumentals anomenades aquí ESRs, cal concloure que aquests verbs no s'associen amb estructures argumentals que contenen un sol argument (element no relacional): si és cert que els verbs inacusatius s'associen amb predicats que impliquen una relació espacial (física o abstracta), sempre hi haurà *dos* elements no relacionals que s'hagin de relacionar a l'espai. Si hi ha una figura, és necessari que hi hagi també un fons, i viceversa. Per tant, en els contextos deíctics (e.g., «en Joan ha arribat») i en els que impliquin un domini abstracte (cf. (11a)), proposarem que la transició, la relació espacial i el fons es troben lexicalitzats en el verb.

LEVIN i RAPPAPORT HOVAV, 1995, entre altres). Cf. CIFUENTES (1999) per una crítica de l'anomenada 'hipòtesi de la inacusativitat'.

Una de les proves clàssiques per a identificar els verbs inacusatius és la que ens aporta la selecció de l'auxiliar *ÈSSER* en la formació dels temps compostos d'aquests verbs en llengües com l'italià, el francès, l'alemany, l'holandès, el basc, etc.:

- (i) Gianni è (*ha) nato.

Finalment, analitzem l'ESR de (7c), que està formada per una relació causal (*R*) que relaciona dos elements no relacionals: l'element originador (*i.e.*, l'especificador de *R*) i l'element originat (*i.e.*, el complement de *R*). A l'ESR de (7c), proposem que s'hi integren els predicats que corresponen als verbs anomenats 'intransitius purs' o 'inergatius' en la bibliografia recent:¹¹ *e.g.*, *dormir*, *jugar*, *parlar*, *plorar*, *roncar*, *treballar*, etc. Pel que fa a la seva 'adicitat' o 'valència argumental', si és cert que els verbs inergatius s'associen amb un predicat que expressa una relació (en aquest cas, causal), *ergo* hi haurà *dos* elements relacionats (*cf. supra*). D'això en podem extreure una conclusió gens trivial: no hi ha estructures argumentals amb un sol argument o element no relacional.

La naturalesa «transitiva» dels verbs inergatius ha estat defensada en el treball de Hale i Keyser (1993) amb arguments tant empírics com teòrics. Segons aquests dos lingüistes, els verbs anomenats inergatius no són, de fet, res més que la versió sintètica del que en llengües com el basc es realitza sovint en forma analítica (*cf.* (12)):

(12)	CATALÀ	BASC	
a.	dormir	lo egin	('son fer')
b.	jugar	jolas egin	('joc fer')
c.	parlar	hitz egin	('paraula fer')
d.	plorar	negar egin	('plor fer')
e.	roncar	zurrunga egin	('ronc fer')
f.	treballar	lan egin	('feina fer')

Basant-se en paral·lelismes com el de (12), aquests lingüistes proposen que tots els verbs inergatius incorporen un nom que ocupa la seva posició de complement, és a dir, són verbs 'denominals'. Així, per exemple, un verb inergatiu s'associa, de fet, amb un grup verbal (o *V'*) format per un nucli *V*^o més un *N*^o incorporat (*cf.* (13)).

11. Com és ben sabut, els verbs inergatius són «antagonistes» dels verbs inacusatius: la bibliografia que citàvem a la nota 10 és, doncs, també bàsica per a l'estudi de la sintaxi i la semàntica dels verbs inergatius.

Una de les proves clàssiques per a identificar els verbs inergatius és la que ens aporta la selecció de l'auxiliar *HAYER* en la formació dels temps compostos d'aquests verbs en llengües com l'italià, el francès, l'alemany, l'holandès, el basc, etc.:

(i) Gianni ha (*è) lavorato.

- (13) $v^{\circ}[_{v^{\circ}}[V^{\circ} + N^{\circ}_i]_{[SN\ t_i]}]$

És interessant d'observar que en català també podem expressar de manera analítica alguns verbs inergatius (*cf.* (12f)). Així, doncs, postularem que tant la versió sintètica, expressada a (14a), com la versió analítica, expressada a (14b), tenen la mateixa estructura argumental, i.e., l'ESR de (7c). Bàsicament, les diferències entre l'una i l'altra són de lexicalització: la variant sintètica implica la lexicalització en el verb de la relació causal més l'element originat o causat (*cf.* (14c)), mentre que la versió analítica no implica tal lexicalització (*cf.* (14d)).

- (14) a. En Joan treballa.
 b. En Joan fa feina.
 c. $R^{\circ}[_{R^{\circ}}[JOAN\ R^{\circ}[+R\ X]]]$
 d. $R^{\circ}[_{R^{\circ}}[JOAN\ R^{\circ}[+R\ FEINA]]]$

La variant analítica també la trobem quan la relació causal té un valor estàtic assignat. La lexicalització prototípica d'aquesta relació causal estàtica correspon al verb *tenir*. Aquest és el cas de (15a):¹²

- (15) a. La Maria té por.
 b. $R^{\circ}[_{R^{\circ}}[MARIA\ R^{\circ}[-R\ POR]]]$

En relació a les variants analítiques de (14b) i (15a), sembla apropiat fer ara un comentari crític de l'anomenat 'verb lleuger' (*light verb*); *e.g.*, *cf.* GRIMSHAW (1990)). Sovint es diu que els elements que

12. Seguint Heine (1997), un dels lingüistes capdavaners en la investigació dels processos de 'gramaticalització', som del tot contraris a derivar les estructures transitives de possessió a partir de les estructures inacusatives d'existència o localització a l'espai. Ras i curt, un enunciat com *la Maria té por* no es deriva d'una estructura abstracta «LA POR SER A LA MARIA». Mentre que la primera s'associa amb l'ESR de (15b), la segona s'associaria amb la de (i):

- (i) $T^{\circ}[_{T^{\circ}}[ÉSSER\]^{\circ}[_{R^{\circ}}[POR\]^{\circ}[_{R^{\circ}}[A\ MARIA]]]]]$

És a dir, (15b) i (i) són fruit d'una diferent construcció semàntica d'una realitat conceptual suposadament idèntica (LANGACKER, 1993; MATEU, 1999). Mentre que llengües com el català han optat per la de (15b), llengües com l'irlandès ho han fet per la de (i). No podem entrar aquí en més detalls i remetem l'amable lector a l'obra de Heine (1997).

tenen «més càrrega conceptual» en enunciat com els de (14b) i (15a) són els noms que segueixen el verb. Per tant, si els elements «realment predicatius» són aquests substantius, es proposa sovint que siguin aquests els que determinin els papers temàtics. Així, per exemple, es diu que a (14b) *en Joan* és un ‘agent’, ja que *feina* és un nom que indica activitat, mentre que a (15a) *la Maria* és un ‘experimentador’, ja que *por* és un nom que indica una emoció psicològica.

Evidentment, la nostra proposta és incompatible amb aquesta manera de descriure els fets, que fa impossible, a parer nostre, arribar a una caracterització adequada dels veritables papers temàtics que són directament pertinents per a la sintaxi (MATEU, 1997, 1999). Nosaltres creiem que l'únic predicat a (14b) i (15a) és el que correspon a la relació *R*. Pel que fa a l'estructura argumental, tant *Joan* com *feina* són elements no relacionals, per tant, són ‘arguments’. És a dir, la diferència conceptual òbvia entre *Joan* i *feina* no és rellevant al nivell de l'ESR, sinó en un nivell conceptual d'on extraïem les ESRs, *i.e.*, les estructures semàntiques que són directament pertinents per a l'expressió sintàctica dels arguments.¹³

13. El fet que no qualsevol element es pugui associar amb la posició de complement de *R* es deu al fet que aquesta relació, en tant que causal, necessàriament ha d'originar un esdeveniment. Així, per exemple, mentre que *feina* denota un esdeveniment, *taula* no (# «en Joan fa taula»). Ara bé, aquesta diferència conceptual no impedeix de tractar tant *feina* com *taula* com a elements no relacionals (*i.e.*, com a arguments).

A Mateu (1997) vam proposar que els enunciat *en Joan fa feina* i *en Joan fa la feina* corresponen a diferents ESRs: mentre que el primer s'associa amb la de (7c), el segon ho fa amb la de (7a). La ‘semàntica referencial’ diferent de *feina* i *la feina* fa que el primer es pugui tractar com un esdeveniment, mentre que el segon no. És a dir, SNs determinats com ara *la feina* no poden expressar esdeveniments, i, per tant, l'ESR corresponent al segon enunciat és la de (i), que és la que té associada tot ‘verb de creació’: «en Joan causa que la feina passi a l'estat d'acabada/feta». Els verbs de creació formen, doncs, un subconjunt dels verbs de canvi d'estat.

(i) $R' [JOAN_{R'} [+R_{T'} [+T_{r'} [FEINA_{r'} [+r FONS]]]]]$

A Mateu (1997) demostràvem també aquest contrast amb un exemple més clar de l'italià: *fare pranzo* (lit. «fer menjar», *i.e.*, ‘menjar’) vs. *fare il pranzo* (*i.e.*, ‘fer el menjar’).

D'altra banda, com ens ha fet observar la Dra. Gemma Rigau, el fet que el determinant tingui un valor ‘expletiu’ en exemples com ara *fer la migdiada* o *fer la digestió* es podria considerar com una prova que aquests tenen un comportament semblant al dels verbs inergatius, i no pas al dels verbs transitius. És a dir, en els nostres termes es podria que s'associen amb l'ESR de (7c) i no pas amb la de (7a).

Un cop analitzades les ESRs de (7), val la pena ara que ens aturem a perfilar una mica més aquesta darrera definició que acabem de donar de les ESRs. Concretament, repassarem la tesi següent: 'el contingut conceptual no és pertinent per a l'expressió sintàctica dels arguments' (MATEU, 1997, 1999). En aquests treballs hem deixat clar que el que és pertinent per a l'expressió sintàctica dels arguments no depèn de l'assignació de valors conceptuals als elements relacionals, sinó que el que és directament pertinent per a l'estructura sintàctica és la mera *estructura* semàntica de (7). Així, per exemple, tot i que els valors conceptuals associats als elements relacionals de l'ESR de (7a) són diferents a (16a) i (16b) (*cf. supra*), l'expressió sintàctica dels arguments és idèntica perquè l'*estructura* semàntica també ho és.

- (16) a. En Joan assassina el general
 b. En Joan estima el general.

A Mateu (1997, 1999), hem fet veure que allò que és *directament* pertinent per a l'expressió sintàctica dels arguments no són ni els 'papers temàtics' (tal com són entesos tradicionalment), ni les funcions semàntiques primitives de Jackendoff (1990), ni els 'papers aspectuals' de Tenny (1994), sinó la mera *estructura* de les ESRs.

Així, doncs, encara que nocions com ara 'activitat', 'canvi d'estat', 'moviment', 'manera', 'afectació' ('*affectedness*') o 'telicitat', entre altres, siguin considerades com «característiques del significat que són pertinents per a la sintaxi» (*cf.* PINKER, 1989 o LEVIN i RAPPAPORT HOVAV, 1995), la nostra proposta és que només ho són *indirectament*, i.e., ho són en virtut d'estar associades amb els elements relacionals de (7). És a dir, el que està en contacte directe (o interfície directa) amb la sintaxi no és cap mena de material substantiu/conceptual sinó la pura *estructura* semàntica. En aquest sentit, l'homomorfisme entre les ESRs de (7) i les estructures sintàctiques permet una 'interfície òptima' (en el sentit de Chomsky (1995)) entre la semàntica i la sintaxi.

És interessant de comprovar que aquesta darrera proposta nostra és molt similar a la de Baker (1997), un famós lingüista generativista que defensa que hi ha d'haver també una 'interfície òptima' entre el nivell de representació lingüística anomenat 'forma lògica' (FL) i l'es-

tractura conceptual. Crucialment, aquest lingüista insisteix en el fet que el caràcter òptim d'aquesta interfície és possible gràcies a una interpretació radical de la seva hipòtesi de 'la uniformitat en l'assignació de papers temàtics' ('UTAH') (cf. *supra*).

Com ja hem apuntat, Jackendoff (1990, 1997), en canvi, arriba a una conclusió ben diferent respecte a la interfície entre la sintaxi i la semàntica. Aquest lingüista creu que ha demostrat amb arguments contundents que la hipòtesi de la uniformitat de Baker (1988, 1997) és insostenible. En els seus treballs, Jackendoff dóna una sèrie d'arguments a favor de la seva tesi contra la uniformitat. Aquí ens limitarem a comentar i a desmuntar un dels arguments que Jackendoff creu més bàsics, el que afecta la uniformitat entre les categories lexicosintàctiques i les categories conceptuais.¹⁴ Aquest argument exposat a Jackendoff (1997: 33-34) és el de (17):

- (17) És un fet majoritàriament acceptat que les categories sintàctiques no es corresponen una a una amb les categories conceptuais (e.g., N: objecte (*gos*), situació (*concert*), lloc (*regió*), etc.) (...) P: lloc (*a casa*), temps (trad. lit. '*a dimarts*': *on Tuesday*), propietat (*amb sort*); Adv: manera (*ràpidament*), actitud (*afortunadament*), modalitat (*probablement*).

Tal com està formulat, aquest argument de Jackendoff contra la uniformitat de la correspondència entre la sintaxi i la semàntica sembla indiscutible, però cal tenir present que el que acabem de proposar és que la sintaxi no interacciona directament amb el contingut conceptual pur sinó amb la *semàntica relacional*. Un cop acceptat aquest nivell semàntic de l'estructura argumental (*i.e.*, l'ESR), que és homomòrfic amb l'estructura sintàctica, les correspondències entre les categories lexicosintàctiques i les semàntiques esdevenen més *uniformes*. Vegem-ho a (18):¹⁵

14. Bàsicament, cf. BOUCHARD (1995) i MATEU (1997, 1999) per una crítica de les tesis de Jackendoff a favor de la complexitat (*i.e.*, contra la uniformitat) de les relacions d'interfície entre la sintaxi i la semàntica.

15. Tot i que no la desenvoluparem aquí (cf. MATEU, 1997), no ens podem estar d'apuntar una hipòtesi força interessant, que ja proposaren abans els lingüistes Hale i Keyser (1993): el nombre força reduït de categories lexicosintàctiques està intrínsecament relacionat amb el nombre molt reduït de papers temàtics que són directament pertinents per a la sintaxi.

- (18) El N es correspon amb un element semàntic no relacional (*i.e.*, les Xs de les ESRs),¹⁶ el V es correspon amb les relacions eventives *R* i *T*, la P es correspon amb la relació no eventiva *r* i, finalment, l'Adj i l'Adv es corresponen amb el complex format per *r* + *X* (*i.e.*, amb la *X* incorporada a *r*). En contextos de modificació, els Adjs modifiquen els elements no relacionals, mentre que els Adv modifiquen els elements relacionals.¹⁷

Abans d'acabar aquesta introducció a la nostra teoria de l'estructura argumental, volem tornar a remarcar un punt metodològic molt important que cal tenir present en la investigació de la semàntica de les llengües naturals: una mateixa realitat conceptual es pot 'construir' ('*construe*') semànticament de maneres diverses. A Mateu (1999) fem veure que aquesta hipòtesi, que és un dels pilars fonamentals de l'anomenada 'gramàtica cognitiva' de Langacker (1987, 1991, 1993), és menyspreada sovint en el marc de la 'semàntica conceptual' de Jackendoff (1983, 1990). Ara només posarem de manifest breument aquesta hipòtesi de la 'construalitat' ('*construal*') amb els exemples de (19), l'anàlisi del quals ens permetrà alhora introduir la noció clau

16. Tal com apuntem a Mateu (1999: 16), aquesta correspondència també es pot mantenir pel que fa als Ns de les 'nominalitzacions': *e.g.*, *la destrucció de Marbella* (*cf.* GRIMSHAW, 1990). Durant una presentació oral que vam fer d'aquest treball, aquesta mateixa lingüista va insistir en la idea que aquest tipus de Ns són elements relacionals. La nostra rèplica va ser i és que aquests Ns també són elements *no* relacionals, ja que és clar que s'han de relacionar amb algun element relacional com ara *causar* a (i) per tal que es formi una estructura argumental completa:

- (i) La destrucció de Marbella els va causar plaer.

És a dir, és clar que *destrucció* fa referència a una determinada escena conceptual amb dos participants implicats (el 'destructor' i allò 'destruït'). Ara bé, l'esdeveniment d'aquesta escena conceptual està construït semànticament com un element no relacional a l'ESR de (i) (*i.e.*, és un element no relacional/argument que ocupa la posició d'especificador de *R*). Malauradament, no podem entrar ara en més detalls sobre l'anàlisi de les 'nominalitzacions' (*cf.* MATEU, en preparació).

17. En contextos que no són de modificació (*e.g.*, *cf.* (i)), les diferències entre l'Adj i l'Adv quant a les seves relacions argumentals es neutralitzen en el nivell de l'ESR:

- (i) a. En Joan és feliç.
b. En Joan és aquí.

Cal dir que la proposta que l'Adj implica un element relacional com la P ja la trobem a Saragossà (1992) i Déchaine (1996).

de la secció següent, la de l'alternança de l'estructura argumental'. A la secció 3 comprovarem amb més exemples la importància d'aquesta hipòtesi.

- (19) a. La xemeneia treia fum.
 b. El fum sortia de la xemeneia.
 c. La xemeneia fumejava.

Si ens basem en la hipòtesi de la 'construalitat', és lògic proposar que els enunciats de (19) representen tres 'construccions' semàntiques diferents d'una escena conceptual suposadament idèntica: (19a) s'associa amb l'ESR de (7a). Una paràfrasi adequada de (19a) seria «la xemeneia causa que el fum vagi a l'exterior». (19b) s'associa amb l'ESR de (7b). Una paràfrasi adequada de (19b) seria «el fum va cap a l'exterior de la xemeneia». Finalment, (19c) s'associa amb l'ESR de (7c). Una paràfrasi adequada de (19c) seria «la xemeneia fa fum».

Malauradament, Jackendoff no fa aquesta distinció crucial entre la 'construcció semàntica' i l'escena conceptual'. Així, per exemple, Jackendoff (1990: 168) assigna a l'enunciat de (19c) la mateixa estructura conceptual de (19b):

- (20) The chimney smoke.
 [GO ([SMOKE], [FROM [IN [CHIMNEY]]]]]

Els exemples de (19) representen només un cas d'alternança de l'estructura argumental' (*i.e.*, tres ESRs diferents poden associar-se amb una mateixa escena conceptual). Ara bé, com veurem ara mateix, no totes les anomenades 'alternances de l'estructura argumental' impliquen diferents ESRs.

3. L'ANÀLISI SEMANTICORELACIONAL D'UNA ALTERNANÇA LEXICOSEMÀNTICA DEL CATALÀ

Ha arribat el moment de fer veure com la teoria de l'estructura argumental que acabem de presentar permet una anàlisi més acurada del fenomen que, de manera descriptiva, s'ha anomenat l'alternança de

l'estructura argumental'. Concretament, aplicarem la nostra teoria de la semàntica relacional a l'anàlisi de l'alternança locativa'. Ha de quedar clar, però, que el nostre objectiu no és pas presentar aquí una descripció exhaustiva i detallada de les dades, sinó més aviat proporcionar les eines teòriques adequades per tal d'explicar-les (i també descriure-les) millor.

3.1. L'alternança locativa¹⁸

Com dèiem a la introducció, l'alternança locativa' ofereix dues possibilitats d'enllaç' dels arguments semàntics d'un verb locatiu com ara *carregar* amb les posicions sintàctiques. Repetim els exemples de (1) a (21). Mentre que a (21a) hem enllaçat el 'locatum' (*i.e.*, *patates*) amb la posició de complement directe i el 'locatiu' (*i.e.*, *carro*) amb la de complement preposicional regit, a (21b) hem enllaçat el 'locatum' amb una posició sintàctica d'adjunt i el 'locatiu' amb la de complement directe.¹⁹

- (21) a. En Joan va carregar patates al carro.
 b. En Joan va carregar el carro {de/amb} patates.

Dels nombrosos estudis que existeixen sobre l'alternança locativa' (*cf.* la nota 1), hem escollit revisar la proposta lexicalista de Jackendoff (1990), perquè aquest lingüista presenta aquest cas com una prova empírica contra la hipòtesi de la uniformitat entre les relacions sintàctiques i les semàntiques (*cf. supra*). En aquesta secció, intentarem de fer veure que l'anàlisi de Jackendoff (1990) de l'alternança locativa' no és la correcta, i, el que és més important, demostrarem que la nostra anàlisi semanticorelacional és del tot compatible amb la hipòtesi de la uniformitat.

18. La proposta que exposem en aquesta secció té les seves arrels en un treball que vam presentar al *VIIth Colloquium on Generative Grammar* (MATEU, 1996). Agraïm els comentaris i observacions que ens va fer la Dra. Violeta Demonte.

19. D'acord amb Demonte (1991: 64), cal dir que són molt pocs els verbs que participen d'aquesta alternança en les llengües romàniques. En canvi, en anglès, la quantitat ronda la quarantena (PINKER, 1989; LEVIN, 1993).

Jackendoff (1990: 130) proposa que les relacions temàtiques que intervenen en l'‘alternança locativa’ són les mateixes perquè les dues variants fan referència a una mateixa escena conceptual de moviment: un determinat material es mou cap a una meta. Així, segons ell, *patates* és el ‘tema’ tant a (21a) com a (21b) i *el carro* és la ‘meta’ tant a (21a) com a (21b). Jackendoff proposa que la diferència entre les dues variants no rau en les relacions conceptuals que afecten l'escena conceptual del moviment, sinó que el «canvi és en quina entitat és vista com més directament ‘afectada’ per l'acció»: mentre que a (21a) el ‘tema’ (*patates*) és l'entitat afectada o ‘pacient’, a (21b) és la ‘meta’ (*el carro*) el ‘pacient’. Per dir-ho en termes tècnics de la ‘semàntica conceptual’ de Jackendoff, la diferència entre (21a) i (21b) no la trobem pas a la ‘grada temàtica’ (*i.e.*, la que afecta el moviment i la localització), sinó a la ‘grada de l'acció’ (*i.e.*, la que afecta les relacions entre l'‘actor’ i ‘el pacient’).²⁰

És important, doncs, adonar-se que el fet d'assumir com a vàlida l'anàlisi de Jackendoff implica assumir també una conseqüència teòrica gens trivial: si la seva anàlisi és la correcta, la hipòtesi de la uniformitat no es pot mantenir en el cas particular de l'‘alternança locativa’: un mateix paper temàtic (*e.g.*, la ‘meta’) es pot associar amb dues posicions sintàctiques diferents, la de complement preposicional regit (*cf.* (21a)) i la de complement directe (*cf.* (21b)). Evidentment, això contradiu la hipòtesi de la ‘uniformitat en l'assignació de papers temàtics’ de Baker (1988, 1997).

Ara bé, el problema que té l'anàlisi semàntica de Jackendoff és exactament el mateix que hem apuntat en comentar els exemples de (19). Sembla que Jackendoff no té en compte el fet que una mateixa realitat conceptual es pot ‘construir’ semànticament de maneres diverses. En el cas concret de (21), una mateixa escena conceptual (*e.g.*, un agent fa que un material es traslladi cap a un lloc) es pot construir semànticament o bé com un ‘canvi de lloc causat’ (que en aquest cas coincideix amb l'esquematització no lingüística de l'escena conceptual) o bé com un ‘canvi d'estat causat’: un agent fa que un contenidor

20. No entrarem ara a discutir la formalització que fa servir aquest lingüista (JACKENDOFF, 1990: 171-174).

passi a tenir un determinat estat.²¹ Si ho formalitzem en els nostres termes, l'enunciat de (21a) s'associa amb l'ESR de (22a), mentre que el de (21b) s'associa amb l'ESR de (22b).

- (22) a. $R^* [JOAN_{R'} [+R_{T'} [+T_{r'} [PATATES_{r'} [A CARRO]]]]]$
 b. $R^* [JOAN_{R'} [+R_{T'} [+T_{r'} [CARRO_{r'} [+r FONS]]]]]$

L'ESR implicada és la mateixa (*i.e.*, la de (7a)), però les posicions estructurals que relaciona la relació espacial *r* s'associen amb diferents arguments conceptuals a (22a) i (22b): mentre que a (22a) la relació *r* relaciona una figura (*i.e.*, *patates*) respecte a un fons físic (*i.e.*, *carro*), a (22b) relaciona una figura (*i.e.*, *carro*) respecte a un fons abstracte (*i.e.*, l'estat de *carregat* o 'ple'). És a dir, tot i que el *carro* és una 'meta' a l'escena conceptual no lingüística i, certament, a (22a) també està construït semànticament com a 'fons' d'una relació direccional (*cf.* «en Joan va posar patates al carro»), el que és important de remarcar és que a (22b) no està construït semànticament com una 'meta' o 'fons direccional', com tampoc ho està en la construcció amb un verb deadjectival que indiqui un 'canvi d'estat causat' (*e.g.*, 'omplir': *en Joan va omplir el carro, i.e.*, «en Joan va causar que el carro passés a estar ple»).

D'altra banda, cal notar que l'ESR de (22b) deixa fora de l'estructura argumental bàsica l'element conceptual que expressa el material que es mou a l'escena conceptual (*i.e.*, *patates*): en efecte, es tracta d'un adjunt.²² Ara bé, tal com vam demostrar a Mateu (1996), cal diferenciar l'adjunt introduït per la preposició partitiva *de* i l'encapçalat per la preposició *amb* que introdueix l'instrument. Mentre que l'àmbit de modificació del primer és el definit per la relació espacial *r*, l'àmbit de modificació del segon és el definit per la relació causal *R*: concretament, l'adjunt introduït per *de* modifica una relació espacial amb un fons abstracte, mentre que l'adjunt encapçalat per *amb* modifica una relació causativa agentiva. Això explica el contrast de (23) i el fet que (24a) tinguí dues interpretacions possibles, però (24b) només una:

21. Tant Rappaport i Levin (1988) com Pinker (1989) ja proposen que la variant de (21b) implica bàsicament un 'canvi d'estat causat', i no pas un 'canvi de lloc causat'.

22. *Cf.* MULDER (1992: 193-196), on s'argumenta també que és un adjunt. Evidentment, presentar (i encara menys formalitzar) ara la nostra teoria de la modificació a càrrec dels adjunts està fora dels nostres objectius en aquest article.

- (23) a. Aquest carro està {molt carregat/ple} de patates.
 b. *Aquest carro està {molt carregat/ple} amb patates.
- (24) a. El dipòsit es va omplir d'aigua salada.
 b. El dipòsit es va omplir amb aigua salada.

La mala formació de (23b) s'explica perquè l'adjunt encapçalat per *amb* ha de modificar una relació causativa agentiva, no pas una relació locativa abstracta definida per un adjectiu (*ple*) o un participi adjectivalitzat ((*molt*) *carregat*).²³ Pel que fa al contrast de (24), (24a) té dues interpretacions possibles: la situació externa que causa que *el dipòsit* passi a estar ple pot tenir un caràcter agentiu (e.g., algú va causar tal procés) o no (e.g., «la pluja va fer que el dipòsit s'omplís d'aigua salada»). En canvi, és clar que (24b) no pot tenir aquesta segona lectura no agentiva. Per tant, el sintagma preposicional *amb aigua salada* és un constituent adjunt que necessita un originador o causador agentiu per tal de quedar legitimat.²⁴

Per altra banda, el caràcter partitiu de la preposició *de* explica el contrast de (25a) i la mala formació de (25b). La preposició *de* expressa un determinat component d'«origen» que modifica el complex semàntic format per la relació espacial *r* més un fons abstracte *X*. Com és ben sabut, la «partitivitat» i l'«origen» són nocions que estan intrínsecament relacionades.

- (25) a. En Joan va carregar el carro {amb/*de} *les* bales de palla.
 b. *El carro està {molt carregat/ple} de *les* bales de palla.

En canvi, *amb* no introdueix una noció d'origen sinó més aviat l'instrument de què se serveix l'originador agent per realitzar el canvi d'estat. Així, doncs, el fet que la preposició *amb* introdueixi un tipus d'instrumental a (25a) explica la mala formació de (26a), on coapareixen dos tipus d'instrumentals. D'altra banda, la compatibilitat de l'adjunt partitiu i l'adjunt instrumental és esperable, com demostra la bona formació de (26b).

23. Cal recordar que l'adjectiu s'associa amb un complex format per $r+X$ (cf. (18)).

24. Cf. GRÀCIA (1989a), on s'estudien amb més detall les conseqüències d'aquesta observació.

- (26) a. *En Joan va carregar el carro amb (les) bales de palla amb una grua.
 b. En Joan va carregar el carro de bales de palla amb una grua.

Abans d'acabar aquesta secció, serà convenient aclarir quina és l'aportació de la nostra teoria respecte a la distinció 'argument' vs. 'adjunt'.

D'entrada, el que és fonamental és decidir en quin nivell de representació s'ha de definir aquesta distinció: si en un nivell de representació d'interfície entre la semàntica i la sintaxi anomenat 'estructura argumental', que hem definit aquí en termes de les ESRs, o en un nivell cognitiu general de representació de l'escena conceptual, on es troba codificada tota la informació contextual accessible durant el procés d'interpretació.

Intentem d'esbrinar-ho amb els exemples de (27):

- (27) a. El Nil és ple de peixos (durant l'estiu).
 b. # El Nil és ple (durant l'estiu).

Partint de la base intuïtiva que els adjunts o circumstancials (e.g., *durant l'estiu*) són prescindibles per a la bona formació d'una frase, i, per tant, no es troben codificats a la representació lèxica d'un predicat, mentre que els arguments (e.g., *el Nil* i *(de) peixos*) esdevenen imprescindibles, i, per tant, sí que s'hi troben codificats, una explicació típica i també intuïtiva de la mala formació de (27b) podria ser la següent: (27b) no és una oració ben formada, ja que el predicat adjectival *ple* no projecta a la sintaxi un 'argument intern' codificat a la seva entrada lèxica corresponent. En termes de la gramàtica generativa, es podria dir que (27b) transgredeix el 'principi de projecció'.

Ara bé, nosaltres hem proposat que la noció d'argument es defineixi no a partir de la intuïció, sinó a partir de criteris estructurals estrictes que s'estableixen a les ESRs. Si la nostra proposta de l'estructura argumental dels adjectius és correcta (i.e., els adjectius s'associen amb una relació espacial que situa i relaciona una figura respecte a un fons abstracte), és clar que no hi ha espai estructural semàntic per a un suposat tercer 'argument': pel que fa a les seves posicions 'argumentals', la relació espacial associada amb l'adjectiu

ja està 'saturada' per la figura (*el Nil*) i pel fons abstracte incorporat a *ple*.

Cal explicar encara, però, quina és la diferència a (27a) entre un adjunt com *durant l'estiu* i un suposat 'argument' com (*de*) *peixos*, que, tot i que és imprescindible per a la bona formació i/o comprensió de (27a), resulta que no té espai estructural dins l'estructura argumental bàsica associada amb l'adjectiu *ple*.

La nostra proposta és que el fet que (*de*) *peixos* sigui imprescindible a (27a) es deu al fet que és un participant obligatori a l'escena conceptual que està associada amb la lexicalització de *ple*. Aquest participant no pot ser omès si no es donen les condicions discursives apropiades: en principi, si *el Nil* és un 'locatiu' a l'escena conceptual (tot i que està construït com una figura i no pas com un 'fons locatiu' a l'ESR de (27)), els receptors del missatge de (27b) necessitem saber quin 'material' o 'substància' resideix en aquest riu, ja que mitjançant la lexicalització del predicat *ple*, el parlant ens està fent referència a la idea conceptual d'ocupació'. Dit de manera barroera i trivial, si se'ns diu que un determinat lloc està ocupat, és que estarà ocupat per algú/alguna cosa.

L'estatus de (*de*) *peixos* a (27a) sembla, doncs, aparentment contradictori, ja que és quelcom com ara un 'adjunt lèxic obligatori'. Ara bé, aquesta «aberració» s'esvaeix quan es fan les distincions pertinents: és un adjunt a l'estructura argumental (ESR) bàsica associada amb l'adjectiu *ple*, però un participant obligatori de l'escena conceptual associada amb la lexicalització de *ple*.²⁵

Cal fer, doncs, una distinció entre 'adjunts lèxics' com ara (*de*) *peixos* a (27a), *i.e.*, un 'adjunt' que s'associa a l'entrada lèxica de l'adjectiu *ple*, i 'adjunts sintàctics' com ara *durant l'estiu*, que no s'hi associen. Només els primers formen estructures argumentals complexes que s'associen amb la lexicalització del predicat bàsic.

25. Hi ha tota una tipologia dels anomenats 'adjunts obligatoris', només alguns dels quals han estat estudiats a Grimshaw i Vikner (1990). Evidentment, fer un estudi aprofundit d'aquests depassaria els límits i objectius del nostre treball (*cf.* MATEU, en preparació).

4. CONCLUSIONS

En aquest article hem analitzat els primitius i els principis de combinació de la semàntica relacional de l'estructura argumental, *i.e.*, els de les ESRs. Una conclusió molt interessant des del punt de vista del lingüista teòric és que el nombre d'aquests resulta que és molt reduït, fet que explica que la quantitat de papers temàtics (pertinents per a la sintaxi) també ho sigui. Les restriccions explicatives de l'estructura argumental, que ja hem vist que no són l'objecte d'estudi dels qui critiquen la hipòtesi de la uniformitat entre les relacions sintàctiques i les semàntiques (JACKENDOFF, 1990), esdevenen molt importants en la investigació dels partidaris de la hipòtesi de la uniformitat (HALE I KEYSER, 1993; BAKER, 1997; MATEU, 1997). Ara bé, a diferència de la proposta sintacticocèntrica de Hale i Keyser (1993), segons la qual els límits de l'estructura argumental els dicten uns principis sintàctics formals, hem demostrat que és la *semàntica* (i no pas una mera sintaxi) relacional la que imposa aquests límits (MATEU, 1997).

Per altra banda, hem intentat de fer veure que les propostes no restrictives de la semàntica lèxica (*e.g.*, la 'semàntica conceptual' de Jackendoff (1990)) no són adequades per a explicar un dels fenòmens bàsics de la interfície entre la semàntica lèxica i la sintaxi, *i.e.*, l'alternança de l'estructura argumental'. Prenent com a cas d'estudi l'alternança locativa', hem contrastat la nostra proposta amb la de Jackendoff (1990): la nostra teoria de la semàntica relacional, que té present la importància de la 'construalitat' en la descripció i explicació de qualsevol fenomen semàntic (*i.e.*, una mateixa escena conceptual es pot construir semànticament de maneres diverses (LANGACKER, 1987, 1993; o MATEU, 1999)), proporciona una explicació més simple i més restrictiva que la proposta descriptiva i estipulativa de Jackendoff.

JAUME MATEU FONTANALS
Universitat Autònoma de Barcelona

BIBLIOGRAFIA

- Stephen ANDERSON (1971): *On the role of Deep Structure in semantic interpretation*, «Foundations of Language», núm. 7, ps. 387-396.
- Mark BAKER (1988): *Incorporation: a Theory of Grammatical Function Change*, Chicago, University of Chicago Press.
- Mark BAKER (1997): *Thematic Roles and Syntactic Structure*, dins Liliane HAEGEMAN (ed.): *Elements of Grammar*, The Netherlands, Kluwer Academic Publishers, ps. 73-137.
- Sebastià BONET i Joan SOLÀ (1986): *Sintaxi generativa catalana*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana.
- Hagit BORER (1994): *The Projection of Arguments*, dins Elena BENEDICTO i Jeffrey RUNNER (eds.): *Functional Projections*, «UMOP», núm. 17, Amherst, UMass.
- Denis BOUCHARD (1995): *The Semantics of Syntax. A Minimalist Approach to Grammar*, Chicago, University of Chicago Press.
- Luigi BURZIO (1986): *Italian Syntax: A Government –Binding Approach*, Dordrecht, Reidel.
- Teresa CABRÉ i Jaume MATEU (1998): *Estructura gramatical i normativa lingüística: a propòsit dels verbs psicològics en català*, «Quaderns. Revista de traducció», núm 2, ps. 65-81.
- Noam CHOMSKY (1981): *Lectures on Government and Binding*, Dordrecht, Foris.
- Noam CHOMSKY (1995): *The Minimalist Program*, Cambridge, Massachusetts, The MIT Press.
- José Luis CIFUENTES (1999): *Sintaxis y semántica del movimiento. Aspectos de gramática cognitiva*, Alacant, Institut de Cultura Joan Gil Albert; «Textos Universitaris».
- Rose-Marie DÉCHAINED (1996): *Compositional Morphology*, treball presentat al «VII International Morphology Meeting», Viena, Universitat de Viena.
- Violeta DEMONTE (1989): *Teoría sintáctica: de las estructuras a la rección*, Madrid, Síntesis.
- Violeta DEMONTE (1991): *Detrás de la palabra*, Madrid, Alianza Editorial.
- David DOWTY (1991): *Thematic proto-roles and argument selection*, «Language», núm. 67, ps. 547-619.
- Jerry A. FODOR (1970): *Three Reasons for not deriving 'Kill' from 'Cause to Die'*, «Linguistic Inquiry», núm 1, ps. 429-438.
- Charles FILLMORE (1968): *The case for Case*, dins Emmon BACH i R.T. HARMS (eds.): *Universals in linguistic theory*, Nova York, Rinehart & Winston, ps. 1-88.
- Jerry A. FODOR i Ernie LEPORÉ (1998): *The Emptiness of the Lexicon: Reflec-*

- tions on James Pustejovsky's 'The Generative Lexicon', «Linguistic Inquiry», núm 29.2, ps. 269-288.
- Adele GOLDBERG (1995): *Constructions: A Constructional Approach to Argument Structure*, Chicago, University of Chicago Press.
- Lluïsa GRÀCIA (1989a): *La teoria temàtica*, «Sèrie Lingüística», núm 5, Bellaterra, Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- Lluïsa GRÀCIA (1989b): *Els verbs ergatius en català*, Maó, Institut Menorquí d'Estudis.
- Jane GRIMSHAW (1990): *Argument Structure*, Cambridge, Massachusetts, The MIT Press.
- Jane GRIMSHAW i Sten VIKNER (1993): *Obligatory Adjuncts and the Structure of Events*, dins Eric REULAND i Werner ABRAHAM (eds.): *Knowledge and Language II: Lexical and Conceptual Structure*, The Netherlands, Kluwer Academic Publishers, ps. 143-155.
- Jess GROPEN ET AL. (1991): *Affectedness and direct objects: the role of lexical semantics in acquisition of verb argument structure*, «Cognition», núm. 41, ps. 153-195.
- Jeffrey GRUBER (1965): *Studies in lexical relations*, tesi doctoral, Cambridge, Massachusetts, MIT.
- Ken HALE i Samuel Jay KEYSER (1993): *On Argument Structure and the Lexical Expression of Syntactic Relations*, dins Id (eds.): *A View from Building 20: Essays in Linguistics in Honor of Sylvain Bromberger*, Cambridge, Massachusetts, The MIT Press, ps. 53-109.
- Ken HALE i Samuel Jay KEYSER (1998): *Bound Features, Merge, and Transitivity Alternations*, manuscrit no publicat, MIT.
- Bernd HEINE (1997): *Possession: Cognitive sources, forces, and grammaticalization*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Ray JACKENDOFF (1972): *Semantic Interpretation in Generative Grammar*, Cambridge, Massachusetts, The MIT Press.
- Ray JACKENDOFF (1983): *Semantics and Cognition*, Cambridge, Massachusetts, The MIT Press.
- Ray JACKENDOFF (1990): *Semantic Structures*, Cambridge, Massachusetts, The MIT Press.
- Ray JACKENDOFF (1997): *The Architecture of the Language Faculty*, Cambridge, Massachusetts, The MIT Press.
- Alan JUFFS (1996): *Learnability and the Lexicon*, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publishers.
- Ronald W. LANGACKER (1987): *Foundations of Cognitive Grammar*, vol I, Stanford, Califòrnia, Stanford University Press.
- Ronald W. LANGACKER (1991): *Foundations of Cognitive Grammar*, vol II, Stanford, Califòrnia, Stanford University Press.

- Ronald W. LANGACKER (1993): *Clause Structure in Cognitive Grammar*, «Studi Italiani di Linguistica Teorica e Applicata», anno XXII, núm. 3, ps. 465-508.
- Beth LEVIN (1993): *English Verb Classes and Alternations: a Preliminary Investigation*, Chicago, University of Chicago Press.
- Beth LEVIN i Malka RAPPAPORT HOVAV (1995): *Unaccusativity: At the Syntax-Lexical Semantics Interface*, Cambridge, Massachusetts, The MIT Press.
- Rafael MARÍN (1999): *L'anàlisi aspectual: alguns assoliments*, «Llengua i Literatura», núm. 10.
- Jaume MATEU (1996) *Sobre la sintaxis léxica de la alternancia locativa*, treball presentat al «VI Colloquium on Generative Grammar», València, Universitat de València.
- Jaume MATEU (1997): *On Relational Semantics: a Semantic Theory of Argument Structure*, treball de recerca, Bellaterra, Universitat Autònoma de Barcelona.
- Jaume MATEU (1998): *Sobre la uniformidad y el homomorfismo de las relaciones entre la sintaxis y la semántica*, treball presentat al «XXX Simposio de la SEL», Madrid, CSIC.
- Jaume MATEU (1999): *Universals of Semantic Construal for Lexical Syntactic Relations*, treball presentat al «XXII GLOW: Workshop on Sources of Universals», Potsdam, Universitat de Potsdam. Treball distribuït com a report de recerca GGT-99-4, Bellaterra, Universitat Autònoma de Barcelona.
- Jaume MATEU (en preparació): *Argument Structure: Relational Construal at the Lexical Semantics-Syntax Interface*, tesi doctoral, UAB.
- James McCAWLEY (1971): *Prelexical Syntax*, dins R. O'BRIEN (ed.): *Linguistic Developments of the Sixties – Viewpoints for the Seventies*, Georgetown University, ps. 19-33.
- René MULDER (1992): *The Aspectual Nature of Syntactic Complementation*, Leiden; «HIL Dissertation Series», núm. 3.
- Máire NOONAN (1993): *Statives, Perfectives and Accusativity: the Importance of Being HAVE*, dins Jonathan Mead (ed.): *The Proceedings of the Eleventh WCCFL*, Stanford, CSLI.
- David PERLMUTTER (1978): *Impersonal passives and the Unaccusative Hypothesis*, «Papers from the Fifth Annual Meeting of The Berkeley Linguistics Society», Berkeley, Califòrnia, BLS.
- Steven PINKER (1989): *Learnability and Cognition: the Acquisition of Argument Structure*, Cambridge, Massachusetts, The MIT Press.
- James PUSTEJOVSKY (1998): *Generativity and Explanation in Semantics: A Reply to Fodor and Lepore*, «Linguistic Inquiry», núm. 29. 2, ps. 289-311
- Joan RAFAEL RAMOS (1992): *Introducció a la sintaxi*, València, Editorial Tàndem.

- Malka RAPPAPORT i Beth LEVIN (1988): *What to do with theta-roles?*, dins Wendy WILKINS (ed.): *Syntax and Semantics 21: Thematic Relations*, San Diego, Califòrnia, Academic Press.
- Abelard SARAGOSSÀ (1992): *Problemes bàsics de la teoria sintàctica generativista (1957-1986)*, València, Institut Valencià de Filologia Catalana / Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Leonard TALMY (1985): *Lexicalization Patterns: Semantic Structures in Lexical Forms*, dins Timothy SHOPEN (ed.): *Language Typology and Syntactic Description III: Grammatical Categories and the Lexicon*, Cambridge, Massachusetts, Cambridge University Press.
- Carol TENNY (1994): *Aspectual Roles and the Syntax-Semantics Interface*, The Netherlands, Kluwer Academic Publishers.
- Jan van VOORST (1988): *Event Structure*, The Netherlands, John Benjamins Publishers.
- Anna WIERZBICKA (1996): *Semantics, Primes and Universals*, Oxford, Oxford University Press.